

NATIONAAL EXPERTISECENTRUM TABAKSONTMOEDIGING

onderdeel van het Trimbos-instituut

Nieuwsbrief Tabaksontmoediging | Nummer 4 | 26 mei 2020

- [Column](#)
- [Onderzoek en projecten](#)
- [Beleid](#)
- [Media](#)
- [Agenda](#)

Column

The American way

Met deze column neemt mijn gewaardeerde mederedacteur [Toine Ketelaars](#) afscheid. Na bijna 30 jaar Trimbos-instituut, acht jaargangen Nieuwsbrief Tabaksontmoediging en een reeks hoofdstukken Tabak en (Tabaks)beleid in het jaarlijkse Jaarbericht van de [Nationale Drug monitor](#) gaat hij met pensioen. Wat u ongetwijfeld niet vermoedt is Toines achtergrond als historicus. Zijn kijk op *the American Way* heeft daarom een verrassende insteek.

Onderzoek en projecten

COVID-19: Snelle wetenschap, betrouwbaarheid onduidelijk

De afgelopen maand verschenen drie [meta-analyses](#) over de [prevalentie](#) en de [mortaliteit](#) van COVID-19 bij rokers. Maar omdat veel onderzoek [grondige methodologische toetsing](#) mist zijn claims dat van roken een [beschermende werking](#) uit zou gaan, hoogst onzeker. Lees ook de [Trimbos-blog](#) over de methodologische haken en ogen van deze snelle wetenschap.

Het tijdschrift [Tobacco Control](#) heeft een centrale pagina ingesteld over roken en COVID-19. [Springer Nature](#) heeft alle artikelen over COVID-19 vrij toegankelijk gemaakt. Het Trimbos-instituut heeft een dossier aangemaakt over [COVID-19](#), waaronder ook een pagina met items over roken, en informatie voor rokers op [ikstopnu](#).

Effectieve stoppen met roken-interventies

Een Cochrane review vatte o.b.v. 115 studies de werkzaamheid en veiligheid van [stoppen-met-roken-medicatie](#) met antidepressieve werking samen. Voor [jongvolwassenen](#) vond een andere review nieuwe veelbelovende stoppen met roken-gedragsinterventies, waaronder SMS-berichten en stop-en-win wedstrijden. Een

Amerikaanse kennisynthese concludeert dat er grote behoefte is aan interventies voor jongeren die ook helpen bij e-sigaretgebruik. Een **andere studie** wijst erop dat relatief weinig jongvolwassen rokers een stopintentie hebben of stoppen met roken-hulp zoeken. Een mogelijk **innovatieve oplossing** hiervoor komt uit Nieuw-Zeeland: stimulerende stoppen met roken-boodschappen op de tabaksverpakkingen.

Uitdagingen voor onderzoek en campagnes tabak

Het grootste deel van de tussen 2004 en 2018 gepubliceerde reviews over tabaksontmoediging (681 studies) gaat over stoppen met roken. Minder aandacht kregen productregulering, verpakkingen en verkoop aan jongeren. Lees in deze *scoping reviews* welke onderwerpen in **het onderzoek naar tabaksontmoediging** te weinig aandacht krijgen en hoe sociale normen worden ingezet bij **anti-rook-campagnes**.

Verband roken met BPD en dysmenorroe

Bronchopulmonale dysplasie (BPD) is een ziekte waarbij de baby moeite heeft met ademen en extra zuurstof nodig heeft. BPD komt vaak voor bij te vroeg geboren baby's. In deze **systematische review en meta-analyse** (N=171.722 kinderen) is aangetoond dat er een significant verband is tussen roken tijdens de zwangerschap en BPD bij baby's die na 36 weken zwangerschap al geboren zijn. Een andere **meta-analyse** (N=27.091 vrouwen) toont aan dat er een significante associatie is tussen sigaretten roken en dysmenorroe (pijnlijke menstruatie), het meest voorkomende gynaecologische probleem bij fertiele vrouwen.

Goedkope tabaksproducten ondanks accijnsverhogingen

Een omvangrijke Britse studie naar **accijnsverhogingen** in het Verenigd Koninkrijk tussen 2002 en 2016, toont aan dat de tabaksindustrie de prijzen van de A-merken bovenop de accijnsverhoging extra verhoogde waarmee goedkope merken voor minder draagkrachtige rokers beschikbaar konden blijven. Advies is om grote accijnsverhogingen onverwacht door te voeren en extra in te zetten op stoppen met roken-hulp voor rokers met een kleine beurs. In het Verenigd Koninkrijk heeft de tabaksindustrie ook het **verbod op mentholsigaretten**, dat overal in de EU op 20 mei 2020 is ingegaan, ondermijnd met de introductie van nieuwe producten.

Hollandse nieuwe

Maria Altendorf (Universiteit van Amsterdam) toont aan dat gerichte inhoudelijke adviezen van computer tailoring programma's bij rokers met een grote wens tot autonomie effectiever kunnen zijn als in de boodschap rekening wordt gehouden met deze autonomie.

Birke Benedikter (Maastricht University) komt tot de slotsom dat e-sigarettdamp extracellulaire vesicles (kleine, membraan-afgeleide blaasjes) in allerlei cellen kan veroorzaken die tot ontstekingen van bloedvaten en longen kunnen leiden.

Marloes Derksen (Universiteit van Amsterdam) concludeert in een systematische review dat een aantal elementen uit serious games (educatieve games) ingezet zouden kunnen worden om stoppen met roken bij de gamers te stimuleren.

Maike Droogers (European Public Health Association-EUPHA) stelt in een tussentijdse evaluatie van de implementatie in Europa van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen van de VN vast dat het terugdringen van roken (en dampen) nog steeds hoge prioriteit heeft.

Yihui Du (Rijksuniversiteit Groningen) heeft in een systematische review en meta-analyse berekend dat 16% van de longkanker-gevallen van mensen in China die nooit gerookt hadden, aan passief roken kan worden toegeschreven.

Tom Hendriks (Rijksuniversiteit Groningen) toont aan dat er een significante dosis-respons relatie is tussen actief (dagelijks) roken en het verslechteren van de systolische functie van het hart (uitpompen van het bloed naar de slagader) bij personen zonder hartproblemen.

Dirk-Jan van Mourik (Maastricht University) laat zien dat in de ITC-data is terug te vinden dat kennis van de gezondheidsrisico's van roken bij de Nederlandse rokers toenam vanaf de tijd dat de waarschuwende plaatjes op tabaksproducten in 2016 werden ingevoerd.

Charlotte Pauwels (Maastricht University) toont aan dat de 'sigaretten-trekjes-profielen' gemeten bij echte rokers veel intenser zijn dan gemeten door rookmachines volgens de officiële ISO-methode en dat de gemeten teer, nicotine en koolmonoxide (TNCO)-gehalten van de echte rokers nog hoger liggen dan gemeten door rookmachines volgens de Health Canada Intense (HCI)-methode.

Nikita Poole (IVO) laat in een factsheet met behulp van het Policy Dystopia Model zien op welke wijze de tabaksindustrie het voorgenomen of ingevoerde beleid ten aanzien van accijnzen en neutrale verpakkingen poogt te manipuleren.

Wahyu Septiono (Universiteit van Amsterdam) concludeert dat er in de periode 2007-2013 een zwakke associatie is tussen anti-rook-beleid in Indonesië en minder gaan roken bij volwassenen.

Wout Slob (RIVM) beschrijft de toepassing en de uitkomsten van een nieuwe methode waarmee de blootstelling aan kankerverwekkende stoffen van een sigarettenroker kan worden vergeleken met die van een gebruiker van verhitte tabaksproducten.

Sigrid Troelstra (Trimbos-instituut) concludeert in een factsheet over de elektronische sigaret dat de e-sigaret veel minder veilig is dan eerst gedacht en dat er steeds meer aanwijzingen zijn dat gebruik van een e-sigaret voor jongeren een opstap is naar het roken van tabakssigaretten.

Jentien Vermeulen (Amsterdam AMC) komt tot de slotsom dat de invoering van een stoppen met roken-programma in een academisch psychiatrisch ziekenhuis volhardende en substantiële inzet op screening, diagnostiek, behandeling en tabaksontmoediging vraagt.

Si Wen (Universiteit van Amsterdam) testte in een RCT een online zelfhulp stoppen met roken-interventie gebaseerd op een combinatie van twee vormen van Cognitieve Bias Modificatie (CBM) en vond geen effecten.

Marc Willemsen (Trimbos-instituut) schrijft in zijn blog dat stoppen met roken sinds de coronacrisis moeilijker is geworden, maar tegelijkertijd ook verstandiger dan ooit.

Lopende zaken

De Stoppersclub biedt een **gratis webinar** aan door longarts Wanda de Kanter ter inspiratie, motivatie en voorbereiding op het stoppen met roken. De eerstvolgende mogelijkheden zijn op 4 juni van 11:00-12:00 en 19:30-20:30 uur.

De Stanford University heeft de **gratis Tobacco Prevention Toolkit** ontwikkeld met als doel het tabaks- en nicotinegebruik van jongeren te voorkomen. In de toolkit staan educatieve modules voor onderwijzers die met jongeren werken.

Mensen die willen stoppen met roken kunnen nu ook laagdrempelig al hun vragen stellen via de **chatfunctie ('Stel je vraag')** van ikstopnu.nl, op werkdagen van 13.00 tot

17.00 uur.

In de [toolkit van de Rookvrije Zorg website](#) zijn regelmatig nieuwe producten beschikbaar zoals e-learnings, factsheets, zakkaartjes met rookstop info voor zorgprofessionals en wachtkamerfilmpjes. Deze nieuwe producten en toekomstige (online) evenementen worden uitgelicht in de Rookvrije Zorg nieuwsbrief. Aanmelden via: <https://www.rookvrijezorg.com/nieuwsbrief/>

Bij het rookvrij maken van een zorginstelling is het belangrijk om draagvlak te creëren bij cliënten en bezoekers. Daarom zijn er wachtkamerfilmpjes ontwikkeld met uitleg waarom de zorg rookvrij is en wat dat voor hen betekent. Naast het wachtkamerfilmpje voor [rookvrije ziekenhuizen](#) dat eerder is uitgekomen, is er nu ook een versie voor de [GGZ en de verslavingszorg](#) beschikbaar.

In de periode 2013-2019 zijn er in totaal 65 columns over tabaksontmoediging verschenen in deze nieuwsbrief. Deze zijn [digitaal gebundeld](#).

In de startblokken

Hoe kunnen zorginstellingen de landelijke campagne '*Stoptober, 28 dagen niet roken!*' in de praktijk brengen ten tijde van COVID-19? In deze periode is stoppen met roken extra belangrijk. Maar de reguliere promotiematerialen (zoals flyers, posters, visitekaartjes of wachtkamerfilmpjes) zijn misschien minder doeltreffend ten tijde van de 1,5 meter-samenleving en zoveel mogelijk thuisblijven. Eventuele alternatieve behoeften en ideeën over hoe instellingen Stoptober kunnen inrichten en/of promoten zijn van harte welkom via stoptober@trimbos.nl

'**Pak even je 3 minuten**', dat is de boodschap van de nieuwe ikstopnu-campagne. De campagne verspreidt video's, muziknummers en spelletjes van elk 3 minuten als afleiding tegen de trek in een sigaret.

Voor de ontwikkeling van een e-learning voor *alle* zorgverleners van Nederland over het starten van het gesprek over roken met de patiënt zoekt [Marjolein van Woudenberg](#) zorgverleners die (meest via de mail) willen meedenken over deze e-learning.

Beleid

Geen mentholsigaretten meer

Sinds 20 mei 2020 mogen [nergens in Europa](#) nog mentholsigaretten worden geproduceerd of verkocht. Op deze datum is het verbod in [Nederland](#) en [Engeland](#) ingegaan. In Nederland is de eerstvolgende stap in het bredere pakket van tabaksontmoedigingsmaatregelen het uitstalverbod van tabaksproducten in supermarkten, wat per 1 juli 2020 ingaat. Op die datum zou ook de invoering van [generieke sigarettenverpakkingen](#) ingaan, maar dit is [uitgesteld](#) naar 1 oktober 2020.

Alle Europese sigaretten traceerbaar

Om de illegale tabakshandel aan te pakken mogen er sinds 20 mei 2020 in Europa geen pakjes sigaretten meer verkocht worden zonder Unieke Identificeringscode, afgekort: UI-codering. Op deze datum verliep de overgangsperiode die op 20 mei 2019 van start ging. Toen werd het [volg- en traceersysteem](#) operationeel, een uitwerking van de *Tabaksproductenrichtlijn 2014/40/EU*.

Impact van COVID-19 op rookvrije schoolterreinen

De [handhaving van rookvrije schoolterreinen](#) start pas op 1 januari 2021. Blokhuis erkent dat scholen onvoldoende tijd en ruimte hebben voor de voorbereiding op de verplichte rookvrije schoolterreinen. De [wettelijke norm](#) gaat wel volgens de planning in per 1 augustus 2020. Dit betekent dat er vanaf 1 augustus niet meer gerookt mag worden op terreinen van onderwijsinstellingen.

Gezondheidsgerelateerde belastingen

In vervolg op het Nationaal Preventieakkoord heeft het ministerie van Financiën een rapport opgesteld met mogelijke [bouwstenen voor gezondheidsgerelateerde belastingen](#). Het gaat om de producten tabak, e-sigaretten, alcohol, ongezonde producten (met suiker, zout en vet) en vlees.

Internetconsultatie afschaffen rookruimtes gestart

De [internetconsultatie van de \(concept\) regeling afschaffing rookruimtes](#) is geopend voor reacties en sluit op 10 juni 2020. De regeling is mede een wettelijke vastlegging van de [uitspraak van de Hoge Raad](#) waarin rookruimtes in horeca per direct verboden werden. [In reactie op kamervragen](#) legt Blokhuis uit waarom cannabis- of andere kruidenrookproducten die niet vermengd zijn met tabak niet onder het rookverbod vallen. Dit is relevant voor coffeeshops.

Besluit op Wob-verzoek contact tabaksindustrie

Op 17 april 2020 is er een [besluit genomen op het Wob-verzoek](#) over het contact en de correspondentie tussen de tabaksindustrie en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Een deel van de stukken is openbaar gemaakt.

Kamer stemt voor afbouwen aantal verkooppunten

Begin maart [stemde](#) de meerderheid van de Tweede Kamer voor de [motie over de snelle afbouw van het aantal verkooppunten](#) van tabaksproducten. De motie houdt in dat de regering verzocht wordt met ketens van supermarkten en benzinestations in gesprek te gaan om het aantal verkooppunten terug te brengen, en als er geen substantiële daling is vóór 2022, wettelijk te regelen dat uitsluitend speciaalzaken tabak mogen verkopen. Medisch-wetenschappelijk tijdschrift Tobacco Control heeft [aandacht besteed aan deze ontwikkeling](#).

Inspectieresultaten rookverbod en leeftijdsgrens 2019

De NVWA heeft de inspectieresultaten gepubliceerd van het risicogericht toezicht op de [naleving van het rookverbod](#) en op de [naleving van de leeftijdsgrens](#) in 2019. Er zijn 15.930 rookcontroles uitgevoerd bij horeca, evenementen en andere bedrijfscategorieën. Daarbij zijn 1.049 (7%) maatregelen opgelegd. Er zijn 6.111 leeftijdsgrenscontroles uitgevoerd, waarbij 106 boetes zijn opgelegd. In de horeca is het maatregelpercentage het hoogst. Bij 34% van de inspecties in de horeca, waar sprake was van een kooppoging door jongeren, is een boete opgelegd. Het betrof met name cafetaria's.

Media

Stoppen met roken tijdens COVID-19

In een **overzicht van Campaign for Tobacco-Free Kids** staat hoe gezondheidsexperts uit de Verenigde Staten zich uitspreken voor stoppen met roken tijdens de coronacrisis. Ook in de WHO-campagne **#HealthyatHome** is stoppen met roken **een van de adviezen** om gezond te blijven ten tijde van de COVID-19-pandemie. In de Filipijnen roept het **Ministerie van Gezondheid** haar burgers op te stoppen met roken. In Wales heeft het vergrote bewustzijn omtrent COVID-19 succes: daar is een sterke **toename van stoppers** die hulp zoeken.

Coronapandemie én tabakspandemie

In **Indonesië** hebben 42 organisaties de president verzocht om een strenger tabaksbeleid om COVID-19 in te perken. Volgens hen verhoogt de COVID-19 pandemie de urgentie om daadkrachtige acties te ondernemen in de tabaksontmoediging.

Marketingtechnieken tabaksindustrie

In de aflevering **De 'sluipmarketing' van de tabaksindustrie** gaat het radioprogramma Argos in op de marketingtechnieken die tabaksfabrikanten gebruiken om ondanks tabaksontmoedigingsmaatregelen van de overheid, de marketingbudgetten te benutten. Een voorbeeld is het geven van extra vergoedingen voor het plaatsen van de tabak op ooghoogte in de schappen. Hierop voert de tabaksindustrie zelfs regelmatige controles uit. **Overtredingen van het reclameverbod** door tabaksfabrikanten worden zelden door de inspectie opgemerkt - laat staan bestraft. Blokhuis reageert dat het lastig is de vinger achter dit soort praktijken te krijgen maar dat de NVWA zich inzet en hij de capaciteit van de NVWA wil uitbreiden.

Tabaksindustrie exploiteert COVID-19

Tabaksindustrie waakhond **STOP** (Stopping Tobacco Organizations and Products) en beweging **TakeAPart** (onderdeel van Campaign for Tobacco-Free Kids) beschrijven activiteiten waarmee de tabaksindustrie de COVID-19 pandemie zou exploiteren. Dit onder de noemers marketing, lobbyen, verspreiding van misinformatie en filantropie. Een voorbeeld is de lobby om tabak te bestempelen als '**essentieel product**' met als doel de damp-winkels open te houden.

Agenda

Binnenlandse bijeenkomsten

In verband met COVID-19 zullen in Nederland en in vele andere landen in ieder geval tot 1 juni 2020 geen openbare bijeenkomsten plaatsvinden. Vanaf 1 juni mogen 30 mensen met elkaar afspreken in openbare gebouwen.

- Webinar voor zorgverleners over Stoptober 2020, 23 juni 2020, 10:00-11:00. De activiteit is geaccrediteerd voor 1 punt bij het Kwaliteitsregister Stoppen met Roken. Deelname is gratis, aanmelden kan via mamstel@trimbos.nl. Uiterlijk een week van tevoren hoort u hoe u kunt deelnemen.

- 2-daags **Lustrumcongres van de Vereniging voor Verslavingsgeneeskunde Nederland** (VVGK), 1 en 2 oktober 2020, HolidayInn Leiden.

Buitenlandse bijeenkomsten

13th Asia Pacific Conference on Tobacco or Health 2020 (APACT 2020), 2-4 september 2020, Bangkok Convention Centre at CentralWorld, Bangkok, Thailand.

SRNT-Europe 20th Annual Conference, 17-19 september 2020, Lausanne, Zwitserland.

World Congress on Tobacco and Smoking Cessation, 12-13 oktober 2020, Sydney, Australië.

Conference of the Parties (COP) to the WHO FCTC, 9-14 november 2020, World Forum, Den Haag. Nieuwe datum: 8-13 november **2021**.

De volgende nieuwsbrief verschijnt...

14 juli 2020.

Gastredacteur

Minke Veltman (Trimbos-instituut)

Redactie:

Esther Croes
Toine Ketelaars
tabaksontmoediging@trimbos.nl

www.trimbos.nl
www.rokeninfo.nl

Volg ons op twitter

[Disclaimer](#) | [Privacy statement](#) | [Afmelden](#) | [Doorsturen](#)

copyright © Trimbos-instituut 2016